

EXAMINATION FOR INTERNAL STUDENTS

For The Following Qualification:-

B.A.

Hebrew & Jew. Studs. B19: Jewish Historiography (Texts)

COURSE CODE : **HEBRB019**

UNIT VALUE : **0.50**

DATE : **12-MAY-03**

TIME : **10.00**

TIME ALLOWED : **3 Hours**

HEBR B19: JEWISH HISTORIOGRAPHY (TEXTS)

Attempt FOUR questions. All questions carry equal marks.

Identify the following passages, set them in context, and translate them into fluent, idiomatic English, commenting on every feature or term that requires elucidation.

1.

[יב. תרגום השבעים]

1 ותלמי המקדוני אשר הומלך על מלכות מצרים איש חכם ונבון ואוהב לקרות בספרים. ויצן לשני שריו לקבץ ספרים הרבה. ואלה שמות השרים: שם האחד אריסתיאוס ושם השני אנדריאוס. ויקבצו ספרים ספרי מדי ופרס וספרי כל הלשונות. ויאמר להם המלך: כמה ספרים בידכם? ויאמרו אליו: תשע מאות תשעים וחמשה. וישחק תלמי ויאמר: הבה נוסיף עוד חמשה ונעשה אלף. ויאמרו אליו אריסתיאוס ואנדריאוס: בי אדוני לשוא יגענו על הספרים האלה כי אין בהם תעלה. אם על המלך טוב. יכתב בירושלם אל הכהן וישלח אליך מן החכמים אשר בירושלם יודעי לשון יונית ויפרשו לך את תורתם. כי הוא כתב הקודש. אבל כל כתבות וספרים אשר כתבנו, תהוה המת. ויעש המלך כן וישלח ספרים ומנחה אל הכהן אשר היה בימים ההם וישאלהו על הדבר הזה. וישלח לו הכהן את שבעים כהנים ואת אלעזר בראשם. הוא אלעזר אשר בחן בימי אנטיוכוס ונהרג על יי אלהיו. ויהי בבוא אלעזר ושבעים כהנים מליצים מצרים, ויתן להם תלמי שבעים בתים ויבדל איש מרעהו ויתן לפני כל אחד ואחד ספרים יודעי לכתוב. ויפרשו הכהנים את כל התורה והמקרא עשרים וארבע ספרים אשר המליצו שבעים הזקנים מלשון הקודש אל לשון יונית. ויבא אלעזר מכתבם לפני המלך, ויקרא המלך לכל אחד ואחד מקרא אשר המליצו, והנה דעת אחד ופירוש אחד לכל המליצים.

TURN OVER

2.

וקודם לכן היתה סבה מאת יי שנכרת חוקם של ישיבות שהיה הולך אליהם מספרד וארץ המערב ואפריקיא ומצרים וארץ הצבי. וכן היתה הסבה שיצא ממדינת קרטבה שלישי ממונה על ציים שמו אבן רמחאץ שלחו מלך ישמעאל בספרד ושמו עבד אלרחמאן אלנאצר. והלך ממונה על ציים אדירים לכבוש ספינות אדום ועירות הסמוכות לספר. והלכו עד חוף הים של ארץ ישראל ונסבו אל ים יון והאיים שבו ומצאו אניה ובה ארבעה חכמים גדולים היו הולכים ממדינת בארי למדינה נקראת ספסתין. וחכמים אלו להכנסת כלה היו הולכים. וכבש אבן רמחאץ האניה ואסר את החכמים. האחד ר' חושיאל אביו של רבינו חננאל. והאחד ר' משה אביו של ר' חנוך אסרו עם אשתו ועם ר' חנוך בנו ור' חנוך בנו עודנו נער. והשלישי ר' שמריה בר' אלחנן. והרביעי איני יודע שמו. ובקש השלישי לכפותה לאשתו של ר' משה ולענותה שהיתה יפת מראה ביותר. והיא צעקה לר' משה אישה בלשון הקדש ושאלה ממנו אם הגטבעים בים חיים בתחיית המתים אם לא. והוא השיבה אמר יי מבשן אשיב אשיב ממצולות ים. וכשמעו את דבריו השליכה עצמה בים וטבעה ומתה. וחכמים אלו לא הגידו לאדם בעולם מה טיבם ומה חכמתם. והשלישי מכר את ר' שמריה באלסכנודריא של מצרים ומשם עלה למצרים והיה לראש. ומכר את ר' חושיאל באפריקיא בחוף הים ומשם עלה למדינת אלקירואן שהיתה בימים ההם חזקה מכל מדינות ישמעאל שבארץ המערב. ושם היה ר' חושיאל לראש ושם הוליד את רבינו חננאל בנו.

3.

ואלם, בהיות מקום מבוכה אל המשכיל, כי מדברי החיבור שקדמה העתקתו¹¹⁶, ישפוט שפיתרון¹¹¹ התורה על ידי הזקנים ההם היה פועל אנושי לבד¹¹², לא מעשה ניסים, שהרי קרוב לסופו כתב זה לשונו: שמרו את הסדר הזה, כי כל איש מהם לבדו היה מעתיק כל חלק ממנה, ואחר כך היו מכוונים על העתקות יחדיו, והנוסח היותר נאות ומקובל אל הכל, הוא לבדו יזכא אל ספר על יד דימיטריא¹¹³ וחכמינו¹¹⁴ כתבו בביאור¹¹⁵ כי יד האלהים היתה אתם, שכן אמרו: נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד והסכימו רעתם לדעת אחת, אמרתי אגלה אוזנך הקורא כי רבו נכתבי הקדמוניות מספרים המאודע הזה, לא באופן הארוך והפרט¹¹⁶, שהביא אריסטאיאה הגזבר, אבל בכלל ודרך קצרה. והנה הרבה מהם כתבו מסכים¹¹⁷ לדבר חכמינו נסיוע האלהי שזכרנו, וכן נפרטים אחרים שיש בינם¹¹⁸ לקצת הכותבים על הדרוש¹¹⁹ הזה השתנות מה¹²⁰, יש ויש כמו בן תנא דמסייע להו¹²¹, ודרך כל כותב ישר בעיניו בלקחו מן הבא בידו על פי המסורת¹²², כי הלא סיפורים כאלה, שאינם מצוות ודינים הסמוכים לעד לעולם להלכה מסיני ולרוח הקודש¹²³, לא יוכל המגיד לאומרום רק¹²⁴ כפי אשר שמעה אוזנו מאזרים שסיפורם לנו, וידענו הנהגה בעולם כי כל מורק מכלי אל כלי לא יעמוד טעמו בו בעצם¹²⁵, ואפילו מעשה שהיה לנוכח עינינו יצא לנו עליו מגידים שונים, אם להוסיף אם לגרוע, ובפרט לסיבה שזכר הסופר מאומות העולם פלוטרק¹²⁶, בחייו¹²⁷ סימן ל"ג ואמר, כי בגללה תקשה אמיתות הסיפורים, הלא היא החלקניה¹²⁸ בהמה, כי יש אויב ומקנא¹²⁹ ויש אוהב ומשבת, וכל אחד ימשוך המסופר אל תאוות לבו¹³⁰, על הדרך שכתב הרב המורה¹³¹ חלק א' פרק ל"א בסכות המחלוקת.

4.

ואולם מביט אני מראשית שרבים יפערו עלי פיהם ועתק עלי ידברו²² ואון עלי יחשבו. על אשר כתבתי מסופרים אשר לא מבני ישראל המה מצורף לזה שחבורי חלק השני הזה כסיפורי שמועות דברי מלחמות ושאר חדושים. הלא הוא בעיניהם בשטרי הדיוטות²³ וגרוע עוד הימנו, ולדעתם יהיה בכל פנים אסור לקרות בו בשבת²⁴. אמנם לא אפליג ולא אאריך בהתנצלותי. כי יהיה לי למנן וצנה רבים מגדולי ישראל, שכבר עשו ככה כל הפילוסופים האלהיים. לקחו מספרי אריסטוטלוס ומשאר ספרי פילוסופים הדברים הנכונים והישרים ואכלו התוך וזרקו הקליפות²⁵. גם קרוב לזמנינו זה כבר הגידו לנו חדשות מתולדות הזמנים מסופריהם ר' אברהם זכות בספר יחסין ור' יוסף הכהן בספרו דברי הימים למלכי צרפת ובית אוטמן ור' אברהם פראבינצאל²⁶ בספרו אורחות עולם ואחרים זולתם. ואם מחמת דמרים בטלים סיפורי שמועות דברי מלחמות. פקח עיניך וראה מה שכתב היה²⁷ מופת הזמן החסיד השלם מהר"ר משה איטרלש בהגהותיו בשלחן ערוך בטור איח סימן שי' סעיף א' וז"ל ובני אדם שסיפור שמועות דברי חדושים הוא עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול ע"כ. ושם בסימן הנזכר בסעיף ט"ז כתב עוד בהגהה וז"ל ונראה לדקדק הא דאסור לקרות בשיתת חולין וסיפורי מלחמות היינו חזקא אם כתובים בלשון לרעו אבל בלשון הקודש שרי כן נ"ל מלשון שכתבו התוספת²⁸ פרק כל כתבי וכן נהגו להקל בזה עכ"ל.

ואמר אני עוד שהכתוב ורשה לנו לחפש ולדרוש מספרי האומות אחרי מעשים ומאורעות שיש לנו בהם תועלת. מה שכן כתוב בסוף מגילת אסתר. ופרשת גדולת מרדכי וגר' הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס. גם בירמיה סימן י"ח כתב שאלו נא בגוים וגר'. גם בפרשת האתחנן²⁹ אמר הכתוב כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ וגר'. ע"כ בהיות שאנשים רבים ושלמים. כלתה ונכספה נפשם לדעת תולדות הימים. ורוגי להעלותם על ספר. כתבתי חלק ספרי זה לדור יעפי הגלות לשמח נפש עומים בעלי בתים אשר בנפשם ויגיע כפם יביאו את לחמם. למען אשר אחרי הסדרה יגיע ותלאה ינחו מעצבונם בקריאת דברים רבים חדשות גם ישנות.

5.

שנת ארבעת אלפים וארבע קודם שגברה יד הישמעאלים על הפרסיים. נהפך לב הפרסיים על היהודים במקום היותם מקדם אותבים וחולקים להם כבוד. כי עדין היו ביהודים אנשים רשומים בחכמה ובתפארת דומים בשלמותם לאנשי ירושלים קודם הנפילה. המלך בקש להצילם ולא יכול. כי העם רב מאד. והוא היה ירא שמא ימרדו העם עליו. לפי שכבר התחילו מלחמות יש מצאל על פרס. וכן כאשר ראה את קולם כי על נשיאות אמונתם הם קמים. המלך בעל כרחו שב לזנותם. ותפס במאסר שלשה גדולי ישראל אשר נקראו: אמיר, מודיקא, משרשיא ראש הגולה. והבם ביסורים קשים לשימירן דה. וכן שיעשו את עמם על זה הם ע"ה עמדו בניסיון וקדשו האל הגדול. וכאשר ראה המלך כי לא יכול להם גור עליהם הריגתו ואחר זה צוה שישמו במאסר כל ראשי היהודים. ועמדו במצור ובמצוק ימים רבים. עד שיבשו עורם על עצמותם. וכי לא יכלו עוד לסבול יצאו רובם מכלל הדת. אבל משם והלאה ירד מלך פרס ירידה אחר ירידה. ובאו עליו כת הישמעאלים והכנסו ונברו ותפסו כל מלכי פרס. ומלך ישמעאל מלך חסד היה. כמו שנמצא תמיד¹⁵ שכלם מלכי חסד ואהבי היותר, ושלו וקרא ליהודים ואמר להם דברים טר בים והבטחות ושיעמדו בדת שירצו. כי הדת המוכרתת אין תועלת בה לער לם. גם הפרסיים תושבי הארץ מתודים היו ואומרים. כי על מה שעשו ליהודים נפל גפילה עצומה. ומאז היו מניחים אותם למת שירצו.

כן נמצא בדברי הימים למלכי פרס אשר הובא למלך ספרה. כמנהג הנר²⁰ צרים. כי יבקשו לדעת הדברים הקדומים לקחת עצה מהם. וזה מחשיבותם והשכלתם הטובה.

ויהי בשנת חמשת אלפים שמייה: לבריאת העולם שלף ויגמור
 שלף שרדן במדינת פולין ובשנת שני"ב: לבריאת לקח אשה
 מיתקת. בת אחיה: של הקיסר רודולפוס. ושמה אבא. בת הדכט
 קרולוס בן הקיסר ורדינוס: וקר לברכה. כך מצאתי בסוף ספר
 צפח דודי.

והיה שלף חסד וכשר ואהב משפט ואהב ישראל. גמיו
 נחמקה דת האסיפורי במדינת פולין. כי מימי קדם היה רב
 הדכטים והשרים היושבים ראשונה בפלכות נמשכים אחר דת
 היתים. והיו כל אנשי שווי עד ששלף הפלף ויגמור הגיל.
 היה מנביס לטדכטים והשרים שהיו מדת האסיפורי וקה משיל
 לטדכטים והשרים שהיו מדת היתים. עד שנקעט כל הדכטים
 והשרים הפרו דת היתים ועמדו על דת האסיפורי. ועם היתים
 היו הולכים ונלים והיו נבזים ושקלים והיו לצדדים ולשפחות לעם
 פולין ולגדודים לטדדיל. רק נבזי הטיל שהיו בהם לקחם לו
 הפלף לאנשי הפלחמה. דשלים אלף תלוצי צבא. ושם לזמן.
 והם היו פטורין מן מס הפלף ושרים. רק היו מזיכים לישב תמיד
 על הגבול שבמדינת רוסיא הפטור למדינת בני דוד. לשמור
 המדינה מן הפדורים. כי הם היו מטלים אכן נגף ואור מקטול
 למדינת פולין. ומעולם היתה שגאה גדולה בין הפדורים והיתים.
 הפדורים באו על היתים לפלחמה. והיתים על הפדורים. ולכן היו
 פטורים מן המס והיתה להם תרות: דאחד מן השרים. אבל
 שאר זלת עם היתים היו משפדורים בהם הדכטים והשרים מאה.
 ויקרו חייבם בצבחה קשה בחמר ובלבנים וכל צבחה בבית
 ובשדה. וישימו עליהם השרים מסים גדולים. וקצת מן השרים היו
 מצנים אותם בצננים קשים ופרים שיעמדו על אמונת האסיפורי.
 וכל כך היו שקלים עד שנקעט כל האמות וחסלו איתה אפה
 הירוחה: בין כל האמות היו מושלים בהם.